



potencijalne rizike privatnih agenata. Drugim riječima, Mazzucato zagovara da država postane ključnim partnerom privatnom sektoru koji je spreman preuzeti rizike koje poslovni sektor ne želi. Drugim riječima, da postane poduzetničkom državom.

Knjiga sadrži devet poglavlja, uz uvodno i zaključno poglavlje. Dok su prvo, drugo i deveto poglavlje fokusirani na opće teorijske postavke ideje poduzetničke države, preostalih šest poglavlja daje i određene implikacije na sektorskoj razini i razini poduzeća. Pritom je istraživački fokus autorice usmjeren prvenstveno na iskustvo SAD-a, kao primjer zemlje koja se ističe jednim od najslobodnijih tržišta, ali s aspekta inovacijskog sustava ima jednu od najviše intervencionističkih vlada.

U prvom poglavlju pod nazivom "From Crisis Ideology to the Division of Innovative Labour", Mazzucato suprotstavlja dva pogleda na ulogu države u ubrzavanju oporavka od posljedica globalne ekonomske krize koja je započela 2008. godine. S jedne strane, opisuje se već ustaljeni pogled na sporu, birokratiziranu i inertnu državu u odnosu na dinamičan, inovativan i konkurentski revolucionaran privatni sektor. S druge strane, naglasak se stavlja na državu koja je sposobna postati efikasnim i inovativnim akterom u društvu. Autorica pritom ukazuje na razliku između sposobnosti države u biranju pobjednika (ili gubitnika) te samog biranja države od strane gubitnika, što u većini slučajeva rezultira već opisanim zarobljavanjem države. Ključni dio ovog poglavlja čini analiza dvaju oblika inovacijskog sustava: *parazitskog* i *simbiotskog*. Pozivajući se na autore koji su postavili temelje istraživanja inovacijskih sustava poput Nelsona i Wintera (1982), autorica ukazuje da je dosadašnji pristup zagovaranja dinamičkih veza između različitih sudionika (poduzeća, financijskih institucija, istraživačkih i obrazovnih institucija te javnog sektora) ignorirao njihovu specifičnu ulogu u pojedinim dijelovima kompleksnog i rizičnog okruženja. Autorica smatra da se upravo zbog nerazumijevanja njihovih uloga, otvara put stvaranju *parazitskog* inovacijskog ekosustava u kojem privatni sektor s jedne strane uživa koristi od države koja je bila jednim od ključnih aktera u većini tehnoloških revolucija, dok je istovremeno odbija financirati. Međutim, autorica opravdano postavlja i sljedeće pitanje: kako možemo biti



rizičnog kapitala u početnim fazama inovacijskog procesa. Autorica ističe da se rizične i dugoročne inovacije ne mogu pripisati takvim fondovima jer oni imaju tendenciju ulaganja u projekte s povratom koji nastupa za tri do pet godina, čime se narušava potencijal sektora koji su tek u nastajanju i koji imaju veliki dugoročni inovacijski potencijal (npr. zelena tehnologija). Osim toga, broj patenata ne mora nužno ukazivati na porast inovacija, već može odražavati određene promjene u zakonodavstvu. Stoga je kod procjena njihovog učinka nužno uzeti u obzir ne samo vrste inovacija koje se mogu patentirati, nego i stratešku vrijednost patenata *per se*, kao instrumenta za signaliziranje u koja poduzeća je poželjno investirati. Posljednja dva mita odnose se na vezu između sveučilišta i industrije, kao i na različite porezne politike kojima se nastoji potaknuti inovacije. Dvije su ključne implikacije koje se mogu izdvojiti, posebno za europske zemlje. Prvo, s obzirom na to da autorica najveći problem vidi u sposobnosti transfera tehnologije i inovacija, potvrđuje se tzv. *europski paradoks* prema kojem EU ima vodeću ulogu s aspekta *outputa* znanstvenih istraživanja, ali zaostaje u ostvarivanju koristi u vidu inovacija koje generiraju bogatstva. Drugo, važnu ulogu pri tome ima cjelokupni nacionalni inovacijski sustav koji ovisi ne samo o porezima (kako proizlazi iz posljednjeg mita), već i o kvaliteti nacionalne znanstvene baze, financijskog sustava te ljudskog kapitala. U ovoj se analizi također može uočiti autoričino zagovaranje holističkog pristupa istraživanju inovacija, kao i potreba preispitivanja dosadašnjih teorijskih pretpostavki.

U trećem poglavlju pod nazivom "Risk-Taking State: From 'De-risking' to 'Bring It On!'", autorica opisuje različite načine na koje se mogu izbjeći prethodno opisani mitovi. Primjere pritom pronalazi u farmaceutskoj industriji i sektoru biotehnologije, te pokazuje da se radi o sektorima u kojima je za najrevolucionarnija otkrića zaslužan javni, a ne privatni sektor. Mazzucato ističe da je uloga države puno veća od ispravljanja tržišnih neuspjeha te da investiranjem u početne faze tehnološkog razvoja može stvoriti nove proizvode ili tržišta. Dakle, uz investiranje u temeljna (bazična) istraživanja, država bi se trebala uključiti i u rizičnija i nesigurnija istraživanja. Upravo na primjeru farmaceutske industrije autorica pokazuje da su poduzetnički poduhvati izraženiji u javnom sektoru nego u privatnom, te još jednom argumentira da je pristup inovacijskog sustava



znatno niži. Ovom problematikom otvara se i pitanje (ne)jednakosti koje se detaljnije analizira u devetom poglavlju.

U šestom poglavlju – “Pushing vs. Nudging the Green Industrial Revolution” – autorica analizira potencijal inovacijskog sustava u pokretanju zelene industrijske revolucije kao pokušaja radikalne transformacije postojećeg globalnog industrijskog sustava. Naglašava da na pojavu inovativnih zelenih poduzeća ili tehnologija ne možemo utjecati bez politika usmjerenih istovremeno na ponudu i potražnju. Iako ističe veliku važnost politika potražnje koje utječu na uzorak potrošnje različitih oblika energije, autorica se u ovom poglavlju usmjerava na analizu politika na strani ponude koje utječu na procese generiranja i distribuiranja energije. Ove politike obuhvaćaju veliki broj komplementarnih promjena postojećih industrijskih politika u pozadini kojih se nalaze različiti čimbenici samog razvoja zelene ekonomije, iz kojih zatim proizlaze različiti pristupi njihovom definiranju i implementiranju. U šestom poglavlju autorica uvodi pojam *strpljivog kapitala* koji može doći u nekoliko oblika (npr. državne razvojne banke), a razlikuje se od *nestrpljivog* kapitala kao što je smanjenje poreznih davanja. U sedmom poglavlju – “Wind and Solar Power: Government Success Stories and Technology in Crisis” – ova se tema dublje razrađuje na primjeru specifičnih obnovljivih izvora energije – vjetra i sunca. Mazzucato ponovno pokazuje (na primjeru SAD-a, Njemačke i Kine) da državno financiranje i rad različitih državnih agencija stvaraju okruženje u kojem se takve tehnologije mogu razvijati. Dakle, ključni izazovi razvoja čistih tehnologija nisu nužno tehnički, čime se opet stavlja naglasak na stvaranje *simbiotskog* inovacijskog ekosustava temeljenog na javno-privatnom partnerstvu.

Deveto poglavlje pod nazivom “Socialization of Risk and Privatization of Rewards: Can the Entrepreneurial State Eat Its Cake Too?”, opisuje novi teorijski okvir za razumijevanje veze između rizika i koristi, odnosno inovacija i jednakosti. Prema autorici, industrijska i inovacijska politika moraju uključiti i redistributivne instrumente koji bi pokrili neizbježne gubitke jer je povijesno iskustvo pokazalo da su inovacije i nejednakost dva povezana procesa. Također, autorica ističe da inovacije mogu smanjiti nejednakost samo u slučaju kada distribucija financijskih koristi među



Grossman i Helpman, 1991). Također, kao što je već navedeno, autorica predlaže konkretno rješenje u vidu pokretanja treće industrijske revolucije, odnosno zelene tehnološke revolucije, koja će osim redistribucijom ekonomskih i društvenih koristi rezultirati i značajnom redistribucijom političke moći na globalnoj sceni. Specifično, na razini EU-a, koji se često smatra *predvodnikom* u ovom procesu (Rifkin, 2008), iako je ostvarenje treće industrijske revolucije na vrhu liste prioriteta, tek se treba istražiti koliki je (i kakav) poduzetnički potencijal samih članica, koje su suočene sa specifičnim ograničenjima i okolnostima. Dakle, ideja poduzetničke države, iako nije realna u trenutnim okolnostima (što ističe i sama autorica), otvara mogućnost izgradnje *simbiotskog* inovacijskog sustava. Međutim, pitanje na koji način transformirati već postojeće *parazitske* sustave u *simbiotske* i dalje ostaje otvorenim, kao dio šireg područja istraživanja političke ekonomije korupcije.

## Literatura

Grossman, Gene i Elhanan Helpman, 1991, *Innovation and Growth in the Global Economy*, Boston, MA: MIT Press.

Hellman, Joel S., Geraint Jones i Daniel Kaufmann, 2000, "Seize the Day, Seize the State: State Capture, Corruption, and Influence in Transition", Policy Research Working Paper, br. 2444, Washington, DC: World Bank.

Nelson, Richard i Sidney Winter, 1982, *An Evolutionary Theory of Economic Change*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Rifkin, Jeremy, 2008, "Leading the Way to the Third Industrial Revolution", *European Energy Review, Special Edition*, <http://www.foet.org/ongoing/documents/Energy%20Vision%20Plan%20and%20Third%20Industrial%20Revolution%20for%20EU%20-%20footnoted.pdf> (pristupljeno 27. svibnja 2015.).